

Jasmina SUBIĆ¹

Sanja JELISAVAC-TROŠIĆ²

BORBA PROTIV TERORIZMA I FINANSIRANJA TERORIZMA KAO DEO PREGOVARAČKOG POGLAVLJA 24

Sažetak: Bezbednost građana u državama članicama Evropske unije zavisi od načina na koji se ostvaruju ljudska prava, od načina rada pravosuđa i policije. Da bi Republika Srbija pristupila Evropskoj uniji, treba da ispuni obaveze iz poglavlja 23 i 24, a koje se odnose na reformu pravosuđa, borbu protiv korupcije i odbranu osnovnih prava, kao i na migracije, trgovinu ljudima i borbu protiv organizovanog kriminala, droge i terorizma. Takođe je neophodno ostvariti pravosudnu i policijsku saradnju u pravosudnim i krivičnim poslovima. Poglavlja 23 i 24 su ključna za izgradnju efikasne pravne države. Ovim radom ukazaćemo na jedan segment iz poglavlja 24, a to je borba protiv terorizma, šta je naša država do sada preduzela u borbi protiv terorizma, kao i način na koji se Republika Srbija, države u regionu i Evropska unija suprotstavljaju toj pojavi. Uspostavljanje zakonodavnog okvira koji će biti usaglašen s međunarodnim standardima, jeste glavni preduslov za suzbijanje terorizma, a samim tim omogućavanje slobode, sigurnosti i pravde za sve.

Ključne reči: poglavlje 24, organizovani kriminal, terorizam, Srbija, Evropska unija, ljudska prava.

¹ Mr Jasmina Subić, Ministarstvo unutrašnjih poslova, Beograd, e-mail: subicj@ptt.rs.

² Dr Sanja Jelisavac-Trošić, naučni saradnik, Institut za međunarodnu politiku i privredu, Beograd, e-mail: sanja@diplomacy.bg.ac.rs.

Rad predstavlja rezultat rada na projektu: Srbija u savremenim međunarodnim odnosima: Strateški pravci razvoja i učvršćivanja položaja Srbije i međunarodnim integrativnim procesima – spoljnopolitički, međunarodni ekonomski, pravni i bezbednosni aspekti, iz programa osnovnih istraživanja kod Ministarstva prosvete, nauke i tehnološkog razvoja Republike Srbije, projekat br. OI179029, za period 2011-2015, a realizuje se u Institutu za međunarodnu politiku i privredu.

Uvod

Evropska unija je u borbi protiv terorizma usmerena na razvijanje nacionalnih mehanizama za borbu protiv terorizma, poboljšanje praktične saradnje i razmenu informacija između policije i pravosudnih organa.³ Poglavlja 23 i 24 su među najzahtevnijim za usklađivanje u pregovorima o članstvu s Evropskom unijom. Republika Srbija treba da ispuni sve obaveze iz poglavlja 23 i 24, kako bi bila potpuno spremna za članstvo u Uniji, da se ne bi ponovio slučaj Bugarske i Rumunije, koje su i nakon ulaska u Uniju pod nadzorom Evropske komisije u oblasti vladavine prava. Poglavlje 23 – Reforma pravosuđa i osnovna prava i poglavlje 24 – Pravda, sloboda i bezbednost, nekada su činila jedno poglavlje u pregovorima o članstvu, a razdvojena su kako se razvijala pravna tekovina Evropske unije, i to prvi put u pregovorima s Hrvatskom. U suštini, poglavlje 23 je novo, odnosno izdvojeno je iz poglavlja 24 i obuhvata političke kriterijume poput nezavisnosti pravosuđa i zaštite ljudskih prava. Poglavlje 23 obuhvata reformu pravosuđa, antikorupcijsku politiku, osnovna prava i prava državljana Unije. To uključuje stvaranje nezavisnog, nepristrasnog, profesionalnog i efikasnog pravosuđa, sistemsku borbu protiv korupcije, reformu javne uprave, bolju zaštitu ljudskih prava, nezavisnost i slobodu medija. Poglavlje 24 obuhvata 11 oblasti – spoljne granice i šengenski sistem, migracije, azil, vize, policijsku saradnju, borbu protiv organizovanog kriminala, trgovine ljudima, terorizma i droga, kao i sudsku saradnju u građanskim i krivičnim stvarima i carinsku saradnju.⁴

Mi našu pažnju usmeravamo prema jednom segmentu iz poglavlja 24 – na terorizam, a u radu će biti reči uopšte o organizovanom kriminalu i o terorizmu kao pretnji svetskom poretku, ukazaćemo na mere koje su preduzele zemlje u regionu u borbi protiv terorizma, na mere koje je Republika Srbija preduzela u borbi protiv terorizma, dok će se u zaključku ukazati na mere koje preduzima Evropska unija i Srbija i na mere koje se

³ Perić, Obrad: Konvencija Ujedinjenih nacija protiv nezakonitog prometa opojnih droga i psihotropnih supstanci i Jugoslovensko zakonodavstvo, Zbornik radova, Dosije, Beograd, 2007, str. 225.

⁴ Kreiranje politike i pregovori za pristupanje EU, Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH, Uporedo engl. tekst i srp. prevod. – Nebojša Lazarevic, Beograd, 2013., str. 86-88.

još moraju preduzeti da bi Srbija uspešno otpočela i završila pregovore u okviru poglavlja 24, a tiču se borbe protiv terorizma.

Terorizam kao pretnja svetskom poretku

Organizovani kriminalitet je specifični oblik savremenih vidova kriminaliteta koji se razlikuje od tradicionalnih vidova zločinačkog udruživanja, kao i od klasičnih oblika kriminaliteta. Kriminal postaje sve organizovaniji, saradnja između organizovanih kriminalnih grupa sve je češća i plodotvornija, velike međunarodne grupe organizovanog kriminala proširuju operacije na ceo svet, pa se čak i nacionalno ograničene grupe organizovanog kriminala u velikoj meri uključuju u međunarodni kriminal, bar na regionalnom nivou. Kao rezultat, današnje internacionalne kriminalne organizacije su prilagodljivije, sofisticiranije, ekstremno oportunističke i umešane na svim nivoima ilegalnih i legalnih aktivnosti.⁵

Opšta je ocena da je organizovani kriminalitet globalan problem i da se na današnjem nivou društvenog razvoja ne može iskoreniti, ali efikasnom delatnošću, uz primenu adekvatnih metoda, može ublažiti njegovo dejstvo i svesti u okvire kontrole.⁶ Radi suprotstavljanja organizovanom kriminalitetu, savremeni policijski i pravosudni sistemi pokušavaju da proniknu u suštinu ove pojave, te da unapred, koliko je to moguće, predvide njenu dinamiku na određenom prostoru i u određenom vremenu.⁷

Jedna od vrsti organizovanog kriminaliteta jeste terorizam. Teroristi nastoje da putem različitih terorističkih akcija ostvare svoje ciljeve, koji su uglavnom politički obojeni i idu i do jasno ispoljene želje za osvajanjem vlasti.⁸ Tradicionalno shvatanje u kriminologiji je da osnovna razlika

⁵ Banović, Božidar, Specijalne istražne radnje i njihov doprinos otkrivanju i dokazivanju krivičnih dela i izvršilaca, Novo kazneno zakonodavstvo-dileme i problemi u teoriji i praksi, XVIII seminar prava, Budva, 7-9. jun 2006., priredio Dobrivoje Radovanović, str. 379.

⁶ Bošković, Mićo: Neki teorijski praktični problemi novih metoda u suzbijanju organizovanog kriminaliteta, Suzbijanje kriminaliteta – decenija posle smrti profesora Vodinić , priredio Branislav Simonović, Pravni fakultet Univerziteta u Kragujevcu , Institut za pravne i društvene nauke/Centar za krivično pravo, Policijska akademija ,Viša škola unutrašnjih poslova, Kragujevac, 2004, str. 18.

⁷ Škulić, Milan: Organizovani kriminalite, Dosije, Beograd, 2003, str. 27.

⁸ Aleksić, Živojin; Škulić, Milan: Kriminalistika, Dosije, Beograd, 1997, str. 395.

između organizovanog kriminala i terorizma leži upravo u različitoj motivaciji počilaca, jer se pretpostavlja da teroristi, u principu, deluju motivisani idealističkim ciljevima da se preuredi društvena stvarnost, kako god konkretna teroristička grupa zamišljala to preuređenje. S druge strane, pretpostavlja se da počilac dela organizovanog kriminala deluje pre svega radi sticanja kriminalnog profita.⁹ Terorizam znači, uzet u opštem smislu, jeste nasilje prema pojedincima, grupama ljudi ili imovini.¹⁰

Zbog indirektno strategije terorizma – neposredna žrtva i krajnja meta ne moraju da se poklapaju. Veoma je raznovrstan i veoma je veliki broj objekata i mesta koji mogu da postanu meta terorističkih napada.¹¹ U savremenom političkom rečniku „terorizam” je doživeo svoju prvu popularnu upotrebu 1983. godine, kada je u Libanu, u eksploziji kamionabombe, poginuo 241 američki marinac. Reganova administracija je zbog tog incidenta naglo povukla svoje trupe iz Libana i okarakterisala je incident kao „teroristički akt”. Istorijski posmatrano, međutim, taj incident se ne bi mogao dosledno kvalifikovati kao teroristički akt, jer se terorizam u principu dovodi u vezu s delima usmerenim protiv civilnog društva ili civila, radi vršenja pritiska na državu, a s namerom da se postignu politički ciljevi.¹²

Akcije međunarodne zajednice na presecanju dotoka novca terorističkim organizacijama od raznih legalnih fondova i nevladinih organizacija uputile su teroriste i ekstremiste na manje legalne izvore

⁹ Fatić, Aleksandar: Osnovni aspekti borbe protiv organizovanog kriminala na Balkanu, Beograd, 2005., str. 82, <http://www.doiserbia.nb.rs/img/doi/0025-8555/2005/0025-85550502071F.pdf>, dostupno 8.8.2015.g..

¹⁰ Lazarević, Ljubiša, Krivično pravo Jugoslavije, posebni deo, Savremena administracija, Beograd, 1995, str. 45.

¹¹ Petrović, Dragana: Bezbednost vazdušnog saobraćaja „meta terorizma“, Neki teorijski i praktični problemi novih metoda u suzbijanju organizovanog kriminaliteta, Suzbijanje kriminaliteta, decenija posle smrti profesora Vodinelića priredio Branislav Simonović, Pravni fakultet Univerziteta u Kragujevcu, Institut za pravne i društvene nauke/Centar za krivično pravo, Policijska akademija, Viša škola unutrašnjih poslova, Kragujevac, 2004.g., str. 293.

¹² Fatić, Aleksandar: Osnovni aspekti borbe protiv organizovanog kriminala na Balkanu, Beograd, 2005., str. 87, <http://www.doiserbia.nb.rs/img/doi/0025-8555/2005/0025-85550502071F.pdf>, dostupno 8.8.2015.g..

finansiranja. Danas mnoge terorističke organizacije su ujedno i organizacije koje imaju razvijenu klasičnu kriminalnu delatnost i time izvor prihoda.¹³

Međunarodni institut za bliskoistočne i balkanske studije (IFIMES, Ljubljana, Slovenija) redovno analizira događaje na Bliskom istoku i Balkanu. Dr Mihael Brejc, poslanik u Evropskom parlamentu, u svom članku pod naslovom „Evropska unija u borbi protiv terorizma” naglašava da je život u Evropi danas manje bezbedan i manje prijatan, nego što je to bio pre deceniju. Većina terorističkih grupa, povezanih s radikalnim islamskim pokretima, nastaviće sa svojim aktivnostima, ne samo u islamskim državama, nego na širem području Bliskog istoka, u Evropskoj uniji te u južnoj i centralnoj Aziji. Povećaće se broj Al-Kaidi (Al-Qaeda) sličnih terorističkih grupa, koje će za postizanje svojih ciljeva upotrebljavati modernu tehnologiju, postaće sve fleksibilnije i neće imati stalnih baza. Još uvek će biti prisutna težnja za širenjem oružja za masovno uništavanje, kao i upotreba klasičnog oružja za terorističke namene. Bez obzira na to ne možemo isključiti opasnosti hemijskog, biološkog i kibernetičkog terorizma. Terorističke grupe još više će jačati saradnju s kriminalnim grupama, koje im mogu lako obezbediti falsifikovane dokumente, oružje, kao i pomoć pri prevozu lica i opreme.¹⁴

Tomislav Kresović, politički analitičar, predviđa da ako frakcije Oslobođilačke vojske Kosova (OVK) i Albanska nacionalna armija (ANA) dobiju podršku Islamske internacionale, mogući su sukobi sa snagama Severno-atlantskog saveza (North Atlantic Treaty Organization – NATO). Da bi Strategija borbe protiv islamskog terorizma dala rezultate neophodno je da dođe do razmene informacija obaveštajnih službi i vlada kako bi bio napravljen svetski katalog pri Ujedinjenim nacijama (UN) i Interpolu, organizacija koje su opasne po regionalni i svetski mir. Pre svega, potrebno je da i male države od velikih sila i uticajnih vlada dobiju informacije o delovanju terorističko-separatističkih organizacija na sopstvenom terenu.¹⁵

¹³ Bezbedna Evropa u boljem svetu, Evropska strategija bezbednosti, ISAC Fond, International and Security Affairs Centre, Centar za međunarodne i bezbednosne poslove, prevod Srđan Gligorijević, Beograd, 2006, str. 6

¹⁴ <http://www.orbus.be/aktua/2007/aktua1645.htm>, dostupno 10.08.2015.

¹⁵ <https://www.mail-archive.com/stop-nsp@topica.com/msg02091.html>, dostupno 10.8.2015.

U borbi protiv terorizma primenjuje se više nacionalnih i međunarodnih pravnih akata.¹⁶ Između ostalih, Evropska unija ima poglavlje 24 – borbu protiv terorizma koje je u fokusu naše pažnje, jer je usaglašavanje s pravnim tekovinama jedan od uslova za ulazak Srbije u Uniju.

Borba protiv terorizma u zemljama regiona

Balkansko poluostrvo (Balkan) je geografski posmatrano region jugoistočne Evrope. Kada se danas upotrebljava pojam Balkan njime su, u celini ili delimično, obuhvaćene sledeće države: Albanija, Bosna i Hercegovina (BiH), Bugarska, Hrvatska, Grčka, Makedonija, Crna Gora, Srbija, Slovenija i jedan deo Turske. Region je naseljen Srbima, Crnogorcima, Albancima, Bugarima, Bošnjacima, Hrvatima, Gorancima, Grcima, Makedoncima, Slovencima, Rumunima, Cincarima, Turcima i ostalim etničkim grupama koje predstavljaju manjine u nekim zemljama kao što su Romi i Aškalijske. Najveća religija na Balkanu je pravoslavno hrišćanstvo, zatim slede rimsko katoličanstvo i islam. Balkanske zemlje kontrolišu direktne kopnene puteve između Zapadne Evrope i jugozapadne Azije.

U ranijem periodu, suštinski problem regiona bio je u tome što je njegov multinacionalni karakter bio u suprotnosti s ambicijama političkih elita koje su želele da stvore nacionalne države. Iz tog razloga u multietničkim državama,

¹⁶Konvencija Ujedinjenih nacija protiv transnacionalnog organizovanog kriminala s pratećim protokolima; Konvencija Ujedinjenih nacija o protivzakonitom prometu opojnih droga i psihotropnih supstanci (Bečka konvencija); Konvencija o krivičnim delima i nekim drugim aktima izvršenim u vazduhoplovima; Međunarodna konvencija protiv uzimanja talaca; Krivično pravna Konvencija o korupciji; Međunarodna konvencija o suzbijanju finansiranja terorizma; Međunarodna konvenciju o sprečavanju terorističkih napada bombama; Konvencija UN protiv korupcije; Međunarodna konvencija o sprečavanju akata međunarodnog terorizma; Međunarodna konvencija o sprečavanju akata nuklearnog terorizma; Protokol o suzbijanju nezakonitih akata nasilja na aerodromima koji služe međunarodnom saobraćaju; Protokol protiv nezakonite proizvodnje i prometa vatrenim oružjem, njegovim delovima, sklopovima i municijom kojim se dopunjava Konvencija UN-a protiv transnacionalnog organizovanog kriminala; Evropska konvencija o suzbijanju terorizma; Evropska konvencija o prenosu postupka u krivičnim stvarima; Evropska konvencija o međusobnom pružanju pravne pomoći u krivičnim stvarima sa dodatnim Protokolom; Evropska Konvencija o međunarodnom važenju krivičnih presuda sa dodacima i dr.

kao što su Srbija, BiH i Makedonija, stalno postoji opasnost od izbijanja etničkih sukoba, što može biti epicentar buduće nestabilnosti Balkana. Prostor Kosova i Metohije je dugotrajan faktor nestabilnosti u regionu, čemu je doprinelo i jednostrano proglašenje nezavisnosti, kao i priznavanje njegove državnosti. Takođe, Makedonija je suočena s više problema na polju bezbednosti, od samog imena države koje joj osporava Grčka, teritorijalnih pretenzija Bugarske, pitanja granica, kao i albanskih teritorijalnih pretenzija. Osim toga, još uvek su prisutne nesuglasice između Grčke i Turske u vezi s delovima teritorije i akvatorije za koje obe strane smatraju da im po nekom osnovu pripadaju.¹⁷ Prema tome, područje Balkana ima veliki broj nerešenih pitanja koji predstavljaju potencijal za neki novi konflikt.

Sukobi na prostoru bivše Jugoslavije doprineli su razvoju verskog ekstremizma na Balkanu, koji danas poprima zabrinjavajuće dimenzije. Dolaskom muslimanskih boraca – mudžahedina na ratišta Hrvatske, BiH, Kosova i Metohije i Makedonije, kao i svesrdna pomoć muslimanskom stanovništvu na prostoru Zapadnog Balkana od država i društava s prostora Bliskog Istoka, uvezen je i islamski verski ekstremizam u obliku vehabizma. Taj islamski fundamentalistički pokret zagovara stvaranje izvornog islamskog društva i države na ovim prostorima. Ozbiljnost situacije pokazuju oružane i terorističke aktivnosti vehabijskih organizacija na prostoru Sandžaka 2007. godine, pokušaj napada na ambasadu Sjedinjenih Američkih Država (SAD) u Sarajevu 2011. godine, Kamp za obuku mudžahedina kod Gnjilana (Kosovo i Metohija) 2006. godine. Naravno, kompleksnost odnosa država na prostoru jugoistočne Evrope, religijske i kulturološke razlike, kao i jedan broj nerešenih pitanja u odnosima između pojedinih država čini da taj region može da bude izložen aktivnostima terorističkih grupa i da generiše političke izazove i nestabilnost. Specifični politički milje Balkana pogoduje da terorističke aktivnosti nađu podršku lokalnih militantnih ekstremističkih organizacija, radikalnih fundamentalističkih grupa, kao i organizacija međunarodnog terorizma.¹⁸

¹⁷ Barišić, Igor; Talijan, Miroslav; Beriša, Hatidža: Balkan – izazovi, rizici i pretnje, Vojna akademija, Univerzitet odbrane u Beogradu, str. 76, http://www.odbrana.mod.gov.rs/odbrana-stari/vojni_casopisi/arhiva/VD_2014-let0/66-2014-2-06-Barisic.pdf. dostupno 08.08.2015.g.

¹⁸ Barišić, Igor; Talijan, Miroslav; Beriša, Hatidža; Beriša: Balkan – izazovi, rizici i pretnje, Vojna akademija, Univerzitet odbrane u Beogradu, str. 83, http://www.odbrana.mod.gov.rs/odbrana-stari/vojni_casopisi/arhiva/VD_2014-let0/66-2014-2-06-Barisic.pdf.

Svaki nacionalistički pokret je po pravilu povezan s određenim religijskim opredeljenjem i lako može biti izvorište ekstremnih verskih osećanja. Redi je obrnut slučaj da ekstremni vernici postanu nacionalisti-ekstremisti. Njih već mnogo čvršće povezuje fanatična vera. Transformacija albanskih ekstremnih organizacija od nacionalizma ka verskom ekstremizmu nije na Kosovu i Metohiji nova stvar. Još u toku Drugog svetskog rata albanski nacionalistički pokret na Kosovu i Metohiji utemeljen na programu takozvane Druge prizrenske lige, doživeo je snažan zaokret ka verskom fanatizmu. Oko 12 000 albanskih nacionalista je prilikom pristupanja u redove nemačke divizije „Skenderbeg” 1944. godine, na zahtev verskih lidera Druge prizrenske lige, polagalo zakletvu verskog sadržaja koristeći Kuran. Suština zakletve je obavezivanje na džihad protiv nevernika. Otuda ne čudi da je prva akcija divizije „Skenderbeg” bila usmerena na Jevreje na Kosovu i Metohiji. Samo u prvom napadu „Skenderbega”, u Prištini, ubijen je 281 Jevrejin kao najopasniji nevernik. Potom je zaklano 380 Srba u selu Vanica i takvi zločini džihad-divizije „Skenderbeg” trajali su sve do kraja Drugog svetskog rata.¹⁹

Teroristički napadi postali su svakodnevna realnost širom sveta. Terorizam nije zaobišao ni Evropu, pa ni Balkan. Tri napadača i 17 žrtava ubijeno je od 7. do 10. januara 2015. godine, u napadu na kancelarije pariskih novina Charlie Hebdo, a nekoliko meseci kasnije, u Zvorniku, Neridin Ibrić je u napadu na policijsku stanicu usmrtio jednoga, a ranio dvojicu policajaca, nakon čega je i sam ubijen. Iste godine, od 9. do 10. maja, u makedonskom gradu Kumanovu ubijene su 22 osobe – osam policajaca i 14 terorista. Nestabilnost i sukobi, pogoduju jačanju organizovanog kriminala i terorizma kako u svetu, tako i u regionu. Zemlje u regionu Balkana preduzimaju određene mere i radnje u suzbijanju terorizma.

Crna Gora – Polazeći od bezbednosnih interesa, nadležni organi Crne Gore su koordinisanim delovanjem izradili novu Strategiju za prevenciju i suzbijanje terorizma, sprečavanje pranja novca i finansiranja terorizma.

gov.rs/odbrana-stari/vojni_casopisi/arhiva/VD_2014-leto/66-2014-2-06-Barisic.pdf. dostupno 8.8.2015.g.

¹⁹ Simeunović, Dragan: Socijalne dimenzije Homegrown („domaćeg“) terorizma, Društveni aspekti organizovanog kriminala, Institut za međunarodnu politiku i privredu, Beograd, 2011, str. 328.

Iako se Strategija prvenstveno zasniva na principima i vrednostima definisanim u Ustavu Crne Gore, ona sledi i nadopunjuje se s ostalim strateškim dokumentima: Strategijom nacionalne bezbednosti, Strategijom odbrane, Strategijom za borbu protiv korupcije i organizovanog kriminala, Strategijom za malo i lako naoružanje. Na području Crne Gore zaključno s polovinom 2014. godine nije izvršeno ni jedno krivično delo koje se može svrstati u terorizam. Nadležnost, ovlašćenja i postupanje državnih organa koji učestvuju u borbi protiv terorizma uređuje više zakona, koji se odnose na ovu krivično-pravnu oblast ili upućuju na nju.²⁰ Crna Gora je potpisnica velikog broja konvencija koje tretiraju oblast borbe protiv terorizma, a koje su donele Organizacija ujedinjenih nacija (OUN) i Savet Evrope. Radi pridruživanja Evropskoj uniji, Crna Gora sprovodi zajedničku poziciju 2001/931/CFSP koja se odnosi na primenu specifičnih mera protiv terorizma. Crna Gora, takođe, unapređuje saradnju u skladu s Rezolucijama UN, međunarodnim konvencijama i drugim instrumentima. Crna Gora, preko stalnog predstavnika, aktivno saraduje s Antiterorističkim komitetom (ATK)

²⁰ Zakon o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorizma (Službeni list CG, broj 33/14); Krivični zakonik (Službeni list RCG, broj 70/03 i 47/06 i Službeni list CG, broj 40/08, 25/10, 32/11, 40/13 i 56/13); Zakonik o krivičnom postupku (Službeni list CG, broj 57/09, 49/10 i 47/14); Zakon o državnom tužilaštvu (Službeni list RCG, broj 69/03 i Službeni list CG, broj 40/08, 39/11 i 46/13); Zakon o sudovima (Službeni list RCG, broj 5/02, 49/04 i Službeni list CG, broj 22/08, 39/11, 46/13 i 48/13); Zakon o unutrašnjim poslovima (Službeni list Crne Gore, broj 44/12, 36/13, 1/15); Zakon o odbrani (Službeni list CG, br. 86/09, 88/09, 25/10, 40/11 i 14/12); Zakon o Vojsci Crne Gore (Službeni list CG, br. 88/09, 75/10, 40/11 i 32/14); Zakon o osnovama obavještajno bezbjednosnog sektora (Službeni list CG, br. 28/14); Zakon o Agenciji za nacionalnu bezbjednost (Službeni list RCG, broj 28/05 i Službeni list CG, broj 86/09, 73/10, 20/11, 08/15); Zakon o azilu (Službeni list RCG, broj 45/06, 73/10 i 40/11); Zakon o graničnoj kontroli (Službeni list CG, broj 72/09, 39/13); Zakon o strancima (Službeni list CG, broj 56/14); Zakon o putnim ispravama (Službeni list CG, broj 21/08, 25/08 i 39/13); Zakon o zaštiti podataka o ličnosti (Službeni list CG, broj 79/08, 70/09 i 44/12); Zakon o tajnosti podataka (Službeni list CG, br. 14/08, 76/09, 41/10, 40/11, 38/12, 44/12, 14/13); Zakon o međunarodnoj pravnoj pomoći u krivičnim stvarima (Službeni list CG, broj 4/08, 36/13); Zakon o staranju o privremeno i trajno oduzetoj imovini (Službeni list CG, br. 49/08, 31/12); Zakon o odgovornosti pravnih lica za krivična djela (Službeni list RCG, br. 2/07, 13/07 i Službeni list CG, br. 30/12); Zakon o državnoj imovini (Službeni list CG, broj 21/09, 40/11).

Saveta bezbednosti UN-a, osnovanim Rezolucijom 1373 (2001), a sprovodi i Rezoluciju Saveta bezbednosti UN 1540 u skladu s izrađenim Akcionim planom. Delujući u okviru različitih međunarodnih organizacija – posebno Ujedinjenih nacija i Saveta Evrope, Crna Gora je postala strana ugovornica niza međunarodno – pravnih instrumenata. Sporazumi o međusobnoj pravnoj pomoći i izručivanju su takođe od velikog značaja za uspešnu implementaciju mehanizama za borbu protiv terorizma. Akt o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorizma, usklađen je sa zahtevima međunarodnih organizacija i institucija i relevantnim propisima iz oblasti sprečavanja pranja novca i finansiranja terorizma.²¹

Republika Hrvatska – Nacionalna strategija za prevenciju i suzbijanje terorizma određuje opšti okvir delovanja Republike Hrvatske u borbi protiv terorizma, dajući smernice za unapređivanje postojećih i razvoj novih mera, mehanizama i instrumenata prevencije i suzbijanja terorizma. Strategija se zasniva na načelima, vrednostima i odredbama Ustava Republike Hrvatske, kao i na Povelji Ujedinjenih naroda, te je u skladu s preuzetim međunarodno-pravnim obavezama i relevantnim nacionalnim zakonskim okvirom. Ova Strategija ujedno sledi i tematski nadopunjuje prvenstveno Strategiju nacionalne sigurnosti Republike Hrvatske i Strateškog pregleda odbrane, te druge nacionalne strateške dokumente koji su vezani za prevenciju i suzbijanje terorizma. Strategija podupire i one ciljeve i vrednosti koje su zacrtani u Globalnoj protivterorističkoj strategiji Ujedinjenih naroda i Protivterorističkoj strategiji Evropske unije, kao i drugih temeljnih protivterorističkih dokumenata iz okvira rada Ujedinjenih nacija, Evropske unije, NATO-a, Organizacije za evropsku bezbednost i saradnju (OEBS) i Saveta Evrope. Republika Hrvatska aktivno učestvuje u prevenciji i suzbijanju terorizma na globalnoj, regionalnoj i bilateralnoj saradnji, a posebno u okviru sastava UN, EU, NATO-a, OEBS-a, Savet Evrope, INTERPOL-a i drugih relevantnih organizacija i inicijativa.²² Međunarodno pravni okvir akcijskog plana za prevenciju i suzbijanje

²¹ Strategija za prevenciju i suzbijanje terorizma, pranja novca i finansiranja terorizma, Nacionalna komisija za prevenciju i suzbijanje terorizma, pranja novca i finansiranje terorizma, Podgorica, 16/3/2015

²² Nacionalna strategija za prevenciju i suzbijanje terorizma, R Hrvatska, Narodne novine, broj 139/08.

terorizma čine svi oni pravno i politički obavezujući dokumenti OUN, OEBS iz kojih proizlaze obaveze koje je Republika Hrvatska prihvatila na međunarodnom planu.²³ Unutrašnji zakonodavni okvir Akcijskog plana za prevenciju i suzbijanje terorizma čine Ustav Republike Hrvatske i svi relevantni zakoni Republike Hrvatske kojima se reguliše funkcionisanje i postupanje institucija koje predstavljaju subjekte protivterorističkog sastava, te svi zakoni koji se odnose na prevenciju i suzbijanje terorizma.²⁴

Bosna i Hercegovina – BiH je donela Strategiju prevencije i borbe protiv terorizma koja određuje opšti okvir delovanja BiH u borbi protiv terorizam, dajući smernice za unapređivanje postojećih i razvoj novih mera, mehanizama i instrumenata prevencije i suzbijanja terorizma. U svojoj Strategiji BiH ukazuje i na terorizam putem interneta. Internet, kao pravi virtuelni trenažni kamp, sve više preuzima ulogu koju su do sada imali Al-Kaidini kampovi u Avganistanu i Pakistanu. Sve veći broj mladih ljudi primenjuju praksu samostalnog formiranja veb-stranica i predlažu stvaranje autonomnih ekstremističkih ćelija, konstruisanje eksplozivnih uređaja od supstanci koje se mogu naći u slobodnoj prodaji, te pokušavaju samostalno planiranje terorističkih napada. Kako bi se uspešno borili s problemom sajber-terorizma, a radi predupređenja zloupotrebe sajber

²³ Akcijski plan za prevenciju i suzbijanje terorizma, R Hrvatska, Narodne novine, broj 136/12.

²⁴ Zakon o sigurnosno-obavještajnom sustavu (NN 79/06); Kazneni zakon (NN 110/97., 27/98., 50/00., 129/00., 51/01., 111/03., 190/03., 105/04., 84/05., 71/06, 110/07 i 152/08); Zakon o odgovornosti pravnih osoba za kaznena djela (NN 151/03 i 110/07); Zakon o kaznenom postupku (NN br. 152/08 i 76/09); Zakon o Uredu za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminaliteta (NN 76/09); Zakon o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorizma (NN 87/08); Zakon o međunarodnoj pravnoj pomoći u kaznenim stvarima (NN 178/04); Zakon o međunarodnim mjerama ograničavanja (NN 139/08); Zakon o policiji (NN 34/2011); Zakon o policijskim poslovima i ovlastima (NN 76/09); Zakon o državnom odvjetništvu (NN 76/09); Zakon o potvrđivanju Konvencije Vijeća Europe o pranju, traganju, privremenom oduzimanju i oduzimanju prihoda stečenoga kaznenim djelom i o financiranju terorizma (NN MU 5/08); Zakon o informacijskoj sigurnosti (NN 79/07); Zakon o odgovornosti za štetu nastalu uslijed terorističkih akata i javnih demonstracija (NN 117/03); Zakon o odbrani (NN 33/02, 76/07, 153/09); Strategija nacionalne sigurnosti Republike Hrvatske (NN 32/02); Nacionalni generički, integrirani plan koordiniranog postupanja u zdravstvenim kriznim situacijama (06.10.2010.); Nacionalni program zaštite civilnog zračnog prometa, te drugi akti.

tehnologije u funkciji terorizma, na temelju dosadašnjih (i globalnih) iskustava, preduzimaju određene opšte korake kako bi potencijalne rizike sveli na što manju meru, a postepeno smanjili prostor za moguće zloupotrebe.²⁵ Bosna i Hercegovina u borbi protiv terorizma primenjuje čitav niz zakona²⁶ i međunarodnih pravnih propisa. Takođe, ispunjava obaveze iz svih ratifikovanih konvencija.

Kao što vidimo, svaka od zemalja regiona je prihvatila određene međunarodne i evropske akte i donela nacionalne zakone, a primenjuje i veći broj mera i instrumenata u prevenciji i borbi protiv terorizma.

²⁵ Strategija Bosne i Hercegovine za prevenciju i borbu protiv terorizma, Sarajevo, 2010.

²⁶ Kazneni zakoni i zakoni o kaznenom postupku: Kazneni zakon Bosne i Hercegovine (Službeni glasnik BiH, br. 3/03, 32/03,37/03, 54/04, 61/04, 30/05, 53/06, 32/07 i 08/10); Zakon o kaznenom postupku Bosna i Hercegovina (Službeni glasnik BiH, br.32/03, 26/04, 63/04, 13/05, 48/05, 46/06, 76/06, 29/07, 32/07, 58/08 i 93/09); Kazneni zakon FBiH; Zakon o kaznenom postupku FBosna i Hercegovina; Kazneni zakon RS; Zakon o kaznenom postupku RS; Kazneni zakon Brčko distrikta Bosne i Hercegovine; Zakon o kaznenom postupku Brčko distrikta Bosne i Hercegovine; Ostali relevantni zakoni: Zakon o primjeni određenih privremenih mjera radi efikasnog provođenja mandata; Međunarodnog kaznenog suda za bivšu Jugoslaviju i drugih međunarodnih restriktivnih mjera (Službeni glasnik BiH, broj 25/06); Zakon o sprječavanju pranja novca i financiranja terorističkih aktivnosti u Bosni i Hercegovini (Službeni glasnik BiH, broj 53/09); Zakon o zaštiti svjedoka pod prijetnjom i ugroženih svjedoka (Službeni glasnik BiH, br.3/03, 21/03 i 61/04); Zakon o programu zaštite svjedoka (Službeni glasnik BiH, broj 29/04); Zakon o zaštiti tajnih podataka (Službeni glasnik BiH, br. 54/05 i 12/09); Zakon o Obavještajno – sigurnosnoj agenciji Bosne i Hercegovine (Službeni glasnik BiH, br. 12/04 i 20/04); Zakon o Državnoj agenciji za istrage i zaštitu (Službeni glasnik BiH, 27/04, 63/04, 35/05 i 49/09); Zakon o Državnoj graničnoj službi (Službeni glasnik BiH, broj 50/04); Zakon o graničnoj policiji Bosna i Hercegovina (Službeni glasnik BiH, br. 59/08 i 35/09); Zakon o obrani Bosna i Hercegovina (Službeni glasnik BiH, broj 55/08); Okvirni zakon o zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara od prirodnih ili drugih nesreća u Bosni i Hercegovini (Službeni glasnik BiH, broj 50/08); Zakon o međunarodnoj pravnoj pomoći u kaznenim stvarima (Službeni glasnik BiH, broj 53/09); Zakon o kontroli kretanja oružja i vojne opreme (Službeni glasnik BiH, broj 53/09); Zakon o ispitivanju, žigosanju i označavanju ručnog vatrenog oružja i municije (Službeni glasnik BiH, broj 21/03); Zakon o proizvodnji naoružanja i vojne opreme (Službeni glasnik BiH, br. 9/04 i 25/09); Zakon o implementaciji Konvencije o zabrani razvoja, proizvodnje, gomilanja i upotrebe hemijskog oružja i o njegovom uništavanju (Službeni glasnik BiH, broj 15/06); Zakon o kontroli vanjskotrgovinskog prometa robe i usluga od strateške važnosti za sigurnost Bosne i Hercegovine (Službeni glasnik BiH, broj 103/09).

Republika Srbija je takođe prihvatila međunarodne norme prevencije i borbe protiv terorizma, a najnovija usklađivanja zakonodavstva se upravo odvijaju u okviru pregovaračkog poglavlja 24, tokom pregovora o pristupanju Evropskoj uniji.

Borba protiv terorizma u Republici Srbiji

Regionalna saradnja predstavlja jedan od spoljnopolitičkih prioriteta Republike Srbije. Republika Srbija pridaje poseban značaj razvoju saradnje sa zemljama regiona, kao osnovi za održanje i povećanje stabilnosti i promovisanje sveukupne dobrosusedske saradnje. Stalan napredak i produblјivanje regionalne saradnje, posebno kroz regionalne inicijative, doprinosi i integraciji ovog dela Evrope u Uniju. Republika Srbija je članica više inicijativa i organizacija regionalnog karaktera, kao što su Inicijativa za saradnju u jugoistočnoj Evropi (SECI)²⁷, Proces saradnje u Jugoistočnoj Evropi (PSuJIE)²⁸, Udruženje šefova policija Jugoistočne Evrope (SEPCA)²⁹,

²⁷ Inicijativa za saradnju u jugoistočnoj Evropi (SECI) je regionalna inicijativa koju su pokrenule SAD, kao podrška implementaciji Dejtonskog sporazuma. SECI je osnovan decembra 1996. godine na inauguralnom zasedanju u Ženevi, na osnovu „Tačaka za zajedničko razumevanje između EU i SAD”, kako bi se razvila održiva privredna strategija u regionu. SECI je usmeren na programe i projekte prekogranične saradnje u oblastima razvoja infrastrukture, trgovinskih i saobraćajnih pitanja, bezbednosti, energetike, ekologije i razvoja privatnog sektora. Zemlje članice SECI su: Albanija, BiH, Bugarska, Hrvatska, Grčka, Mađarska, Moldavija, Bivša Jugoslovenska Republika Makedonija, Rumunija, Slovenija, Srbija, Turska i Crna Gora.

²⁸ Proces saradnje u Jugoistočnoj Evropi (PSuJIE) pokrenut je 1996. godine s ciljem da se Jugoistočna Evropa transformiše u region stabilnosti, bezbednosti i saradnje u skladu s evropskim integracionim tokovima, a kroz unapređenje međusobnog dijaloga i saradnje na svim nivoima i u svim oblastima od zajedničkog interesa. U radu PSuJIE u svojstvu punopravnih članova učestvuje dvanaest zemalja: Albanija, Bosna i Hercegovina, Bugarska, Crna Gora, Grčka, Hrvatska, Bivša Jugoslovenska Republika Makedonija, Moldavija, Rumunija, Srbija, Slovenija i Turska. Srbija je predsedavala PSuJIE od juna 2011. do juna 2012. godine. Predsedavanje PSuJIE za period 2014-2015. godine preuzela je Albanija. Bugarska će predsedavati PSuJIE u periodu 2015-2016. godine.

²⁹ Udruženje šefova policija Jugoistočne Evrope – SEPCA okuplja šefove policija: Albanije, BiH, BiH – Republike Srpske, R. Bugarske, R. Hrvatske, R. Makedonije, R. Moldavije, Crne Gore, Rumunije i R. Srbije.

Centar za sprovođenje zakona u JIE (SELEC)³⁰ i Regionalni savet za saradnju (RSS)³¹. Radi borbe protiv terorizma doneta je Nacionalna strategija za borbu protiv pranja novca i finansiranja terorizma.³²

U samoj Republici Srbiji, u borbi protiv organizovanog kriminala i terorizma, primenjuje se više zakonskih i podzakonskih akata.³³ Zakon o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorizma koji je donela Srbija,

³⁰ Transformacijom SECI – Regionalnog centra za borbu protiv prekograničnog kriminala, osnovanog 1999. godine u Bukureštu nastao je SELEC – Centar za sprovođenje zakona u Jugoistočnoj Evropi. Konvencija SELEC-a pruža širi pravni osnov za značajniju regionalnu saradnju u sprovođenju istražnih i sudskih postupaka i stvaranje osnova da Centar dobije znatno veća pravna ovlašćenja u borbi protiv prekograničnog organizovanog kriminala, terorizma, krijumčarenja ljudi i roba. Države potpisnice Konvencije SELEC-a su: Albanija, Bosna i Hercegovina, Bugarska, Hrvatska, Grčka, Mađarska, Makedonija, Moldavija, Crna Gora, Rumunija, Srbija i Turska.

³¹ Osnivanjem Regionalnog saveta za saradnju (RSS) februara 2008. godine oformljena je „struktura” regionalne saradnje u JIE. RSS je funkcionalno povezan s Procesom saradnje u JIE i predstavlja njegovu institucionalno – logističku podršku radu Sekretarijata RSS i generalnog sekretara. Proces saradnje u JIE je fokusiran na političku, a RSS na sektorsku saradnju u regionu. Učesnice RSS su: 12 zemalja učesnica Procesu saradnje u JIE (Albanija, BiH, Bugarska, Grčka, Hrvatska, Slovenija, BJR Makedonija, Moldavija, Rumunija, Srbija, Turska i Crna Gora), Kosovo, trojka Evropske unije (Sekretarijat Saveta Evrope, Evropska komisija, predsedavajuća zemlja Unije), kao i zemlje i institucije koje kroz donacije i podršku aktivno podržavaju proces regionalne saradnje u JIE (ukupno 46 učesnica). Osnovni zadaci RSS su: razvijanje regionalne saradnje u šest prioriternih oblasti (ekonomski i socijalni razvoj, energetika i infrastruktura, pravosuđe i unutrašnji poslovi, bezbednost, jačanje ljudskog potencijala, parlamentarna saradnja) i identifikovanje projekata od zajedničkog interesa za države regiona i njihovo povezivanje s planovima Komisije Unije, posebno u programiranju višekorisničke komponente instrumenta prepristupne pomoći (IPA), kao glavnog okvira za delovanje RCC.

³² Nacionalna strategija za borbu protiv pranja novca i finansiranja terorizma R. Srbije (Sl. glasnik RS, br. 89/08).

³³ Zakon o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorizma (Sl. glasnik RS, br. 20/2009, 72/2009 i 91/2010); Krivični zakonik (Sl. glasnik RS, br. 85/05, 88/05 – ispravka i 107/05 – ispravka, 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013 i 108/2014); Zakonik o krivičnom postupku (Sl. glasnik RS, br. 72/2011, 101/2011, 121/2012, 32/2013, 45/2013 i 55/2014), Zakon o obuci sudija, javnih tužilaca, zamenika javnih tužilaca i sudijskih i tužilačkih pomoćnika (Sl. glasnik RS, broj 46/06); Zakon o organizaciji i nadležnosti državnih organa u suzbijanju organizovanog kriminala (Sl. glasnik RS, br. 42/02, 27/03, 39/03, 67/03, 29/04, 58/04 – dr. zakon, 45/05, 61/05, 72/09); Zakon o osnovama uređenja službi bezbednosti Republike Srbije (Sl. glasnik RS, broj 116/07), itd.

predstavlja usaglašavanje domaćeg s međunarodnim zakonodavstvom i standardima iz ove oblasti, a pre svega s propisima i standardima Uniji, u skladu s naporima koji se čine u procesu pridruživanja ka punopravnom članstvu u Evropskoj uniji.³⁴ Primena novog Zakona o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorizma, kao i podzakonskih akata donetih na osnovu njega, treba da unapredi postojeći sistem otkrivanja i sprečavanja pranja novca i finansiranja terorizma kroz afirmaciju pristupa zasnovanog na proceni rizika od nastanka tih pojava.

Pored ovog zakona, zakonski okvir borbe protiv pranja novca i finansiranja terorizma u Republici Srbiji čine i ostali zakonski i podzakonski akti koji, kroz regulaciju posebnih oblasti, obuhvataju i pitanja u vezi sa sprečavanjem pranja novca i finansiranjem terorizma. Radi unapređenja sprečavanja pranja novca, Vlada Republike Srbije usvojila je Nacionalnu strategiju za borbu protiv pranja novca i finansiranja terorizma, koja ima za cilj da se na osnovu opisa i analize zakonodavnog, institucionalnog i operativnog okvira borbe protiv pranja novca i finansiranja terorizma daju preporuke za unapređenje postojećeg sistema sprečavanja pranja novca i finansiranja terorizma. U borbi protiv pranja novca i finansiranja terorizma u Srbiji učestvuju mnoge institucije. Sve te institucije možemo svrstati u tri grupe: obveznici Zakona o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorizma, institucije koje vrše nadzor nad primenom Zakona o sprečavanju pranja novca i pravosudni i policijski organi.³⁵

Zakonom o sprečavanju pranja novca i finansiranju terorizma prvenstveno je definisano šta se sve smatra pod finansiranjem terorizma. Finansiranjem terorizma smatra se obezbeđivanje ili prikupljanje imovine ili pokušaj njenog obezbeđivanja ili prikupljanja, u nameri da se koristi ili sa znanjem da može biti korišćena, u celosti ili delimično za izvršenje terorističkog akta terorista ili terorističkih organizacija. Pod finansiranjem terorizma smatra se i podstrekavanje i pomaganje u obezbeđivanju i prikupljanju imovine, bez obzira da li je teroristički akt izvršen i da li je imovina korišćena za izvršenje terorističkog akta. Terorističkim aktom smatra se delo utvrđeno sporazumima navedenim u aneksu uz

³⁴ Zakon o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorizma (Sl. glasnik RS, br. 20/2009, 72/2009 i 91/2010).

³⁵ http://www.nbs.rs/internet/latinica/55/55_7/55_7_2/index.html, dostupno 10.8.2015.

Međunarodnu konvenciju o suzbijanju finansiranja terorizma, kao i bilo koje drugo delo čiji je cilj da izazove smrt ili težu telesnu povredu civila ili bilo kog drugog lica koje ne učestvuje aktivno u neprijateljstvima u slučaju oružanog sukoba, kada je svrha takvog dela, po njegovoj prirodi ili spletu okolnosti povezanih s tim delom, da zastraši stanovništvo, ili da primora neku vladu ili neku međunarodnu organizaciju da učini ili da se uzdrži od činjenja nekog dela. Teroristom se smatra lice koje samo ili s drugim licima s umišljajem: pokuša ili učini teroristički akt na bilo koji način, neposredno ili posredno, podstrekava i pomaže u izvršenju terorističkog akta, raspolože saznanjem o nameri grupe terorista da izvrši teroristički akt, doprinese izvršenju ili pomogne grupi nastavljanje obavljanja terorističkog akta sa zajedničkom svrhom. Terorističkom organizacijom smatra se grupa terorista koja: pokuša ili učini teroristički akt na bilo koji način, neposredno ili posredno podstrekava i pomaže u izvršenju terorističkog akta, raspolože saznanjem o nameri grupe terorista da izvrši teroristički akt, doprinese izvršenju ili pomogne grupi nastavljanje vršenja terorističkog akta sa zajedničkom svrhom.

U ranijem Krivičnom zakonodavstvu Republike Srbije bila su propisana dva krivična dela koja su se odnosila na terorizam. U okviru grupe krivičnih dela protiv ustavnog uređenja i bezbednosti Republike Srbije bilo je propisano krivično delo – terorizam, dok je u okviru grupe krivičnih dela protiv čovečnosti i drugih dobara zaštićenih međunarodnim pravom bilo propisano krivično delo – međunarodni terorizam. U sadašnjem Krivičnom zakoniku³⁶ u grupi krivičnih dela protiv čovečnosti i drugih dobara zaštićenih međunarodnim pravom svrstana su krivična dela koja se odnose na terorizam: Terorizam (čl. 391), Javno podsticanje na izvršenje terorističkih dela (čl. 391a), Vrbovanje i obučavanje za vršenje terorističkih dela (čl. 391b), Upotreba smrtonosne naprave (čl. 391v), Uništenje i oštećenje nuklearnog objekta (čl. 391g), Ugrožavanje lica pod međunarodnom zaštitom (čl. 392), Finansiranje terorizma (čl. 393) i Terorističko udruživanje (čl. 393a).

Terorizam (čl. 391) čini onaj ko u nameri da ozbiljno zastraši stanovništvo, ili da prinudi Srbiju, stranu državu ili međunarodnu

³⁶ Krivični zakonik Republike Srbije, Sl.glasnik RS, br. 85/2005, 88/2005 – ispr., 107/2005 – ispr., 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013 i 108/2014).

organizaciju da nešto učini ili ne učini, ili da ozbiljno ugrozi ili povredi osnovne ustavne, političke, ekonomske ili društvene strukture Srbije, strane države ili međunarodne organizacije: napadne na život, telo ili slobodu drugog lica; izvrši otmicu ili uzimanje talaca; uništi državni ili javni objekat, saobraćajni sistem, infrastrukturu uključujući i informacione sisteme, nepokretnu platformu u epikontinentalnom pojasu, opšte dobro ili privatnu imovinu na način koji može da ugrozi živote ljudi ili da prouzrokuje znatnu štetu za privredu; izvrši otmicu vazduhoplova, broda ili drugih sredstava javnog prevoza ili prevoza robe; proizvodi, poseduje, nabavlja, prevozi, snabdeva ili upotrebljava nuklearno, biološko, hemijsko ili drugo oružje, eksploziv, nuklearni ili radioaktivni materijal ili uređaj, uključujući i istraživanje i razvoj nuklearnog, biološkog ili hemijskog oružja; ispusti opasne materije ili prouzrokuje požar, eksploziju ili poplavu ili preduzima druge opšteopasne radnje koje mogu da ugroze život ljudi; ometa ili obustavi snabdevanje vodom, električnom energijom ili drugim osnovnim prirodnim resursom koje može da ugrozi život ljudi. Propisana je kazna zatvora od pet do petnaest godina. Ovo krivično delo postoji i ako neko pretpostavlja da će izvršiti neku od napred navedenih radnji. U tom slučaju propisana je kazna zatvora od šest meseci do pet godina. Ako je pri izvršenju dela nastupila smrt jednog ili više lica ili su prouzrokovana velika razaranja, za učinioca je propisana kazna zatvora najmanje deset godina. Ako je pri izvršenju dela učinilac s umišljajem lišio života jedno ili više lica za učinioca je propisana kazna zatvora najmanje dvanaest godina ili zatvor od trideset do četrdeset godina.

Javno podsticanje na izvršenje terorističkih dela (čl. 391a) čini onaj ko javno iznosi ili pronosi ideje kojima se neposredno ili posredno podstiče na krivično delo iz člana 391. Krivičnog zakonika. Propisana je kazna zatvora od jedne do deset godina.

Vrbovanje i obučavanje za vršenje terorističkih dela (član 391b) čini onaj ko u nameri izvršenja krivičnog dela iz člana 391. Krivičnog zakonika, vrbuje drugo lice da izvrši ili učestvuje u izvršenju tog dela ili da se pridruži terorističkom udruženju radi učestvovanja u izvršenju tog krivičnog dela. Propisana je kazna zatvora od jedne do deset godina. Ovo krivično delo čini i onaj ko u nameri izvršenja krivičnog dela iz člana 391. Krivičnog zakonika, daje uputstva za izradu i korišćenju eksplozivnih naprava, vatrenog ili drugog oružja ili štetnih ili opasnih materija ili obučava drugog

za izvršenje ili učestvovanje u izvršenju tog krivičnog dela. Propisana je kazna zatvora od jedne do deset godina.

Upotreba smrtonosne naprave (čl. 391v) čini onaj ko u nameri da drugog liši života, nanese tešku telesnu povredu ili uništi ili znatno oštetiti državni ili javni objekat, sistem javnog saobraćaja ili drugi objekat koji ima veći značaj za bezbednost ili snabdevanje građana ili za privredu ili za funkcionisanje javnih službi, napravi, prenese, drži, da drugom, postavi ili aktivira smrtonosnu napravu (eksploziv, hemijska sredstva, biološka sredstva, otrove ili radioaktivna sredstva) na javnom mestu, u objektu ili pored tog objekta. Propisana je kazna zatvora od jedne do osam godina. Ako je prilikom izvršenja dela, učinilac s umišljajem naneo nekom licu tešku telesnu povredu ili je uništio ili znatno oštetio javni objekat, propisana je kazna zatvora od pet do petnaest godina. Ako je pri izvršenju dela učinilac s umišljajem lišio života jedno ili više lica, propisana je kazna zatvora najmanje deset godina ili zatvor od trideset do četrdeset godina.

Uništenje i oštećenje nuklearnog objekta (čl. 391g), čini onaj ko u nameri da drugog liši života, nanese tešku telesnu povredu, ugrozi životnu sredinu ili nanese znatnu imovinsku štetu, uništi ili oštetiti nuklearni objekat na način kojim se oslobađa ili postoji mogućnost da se oslobodi radioaktivni materijal. Propisana je kazna zatvora od dve do deset godina. Ako je prilikom izvršenja dela učinilac s umišljajem naneo nekom licu tešku telesnu povredu ili je uništio ili znatno oštetio nuklearni objekat, propisana je kazna zatvora od pet do petnaest godina. Ako je pri izvršenju dela učinilac s umišljajem lišio života jedno ili više lica, propisana je kazna zatvora najmanje deset godina ili zatvora od trideset do četrdeset godina.

Ugrožavanje lica pod međunarodnom zaštitom (čl. 392) čini onaj ko prema licu pod međunarodnom zaštitom izvrši otmicu ili neko drugo nasilje, ili napadne na njegove službene prostorije, privatan stan ili prevozno sredstvo. Za to je propisana kazna zatvora od jedne do deset godina. Ako je usled dela nastupila smrt jednog ili više lica, propisana je kazna zatvora najmanje pet godina. Ako je pri izvršenju dela učinilac neko lice s umišljajem lišio života, propisana je kazna zatvora najmanje deset godina ili zatvora od trideset do četrdeset godina. Za onog ko ugrozi sigurnost lica iz stava 1. ovog člana ozbiljnom pretnjom da će napasti njega, njegove službene prostorije, privatan stan ili prevozno sredstvo propisana je kazna zatvora od šest meseci do pet godina.

Finansiranje terorizma (čl. 393) čini onaj ko neposredno ili posredno daje ili prikuplja sredstva s ciljem da se ona koriste ili znajući da će se koristiti, u potpunosti ili delimično, u svrhu izvršenja krivičnih dela iz članova 391. i 392. Krivičnog zakonika ili za finansiranje lica, grupe ili organizovane kriminalne grupe koji imaju za cilj vršenje tih dela. Propisana je kazna zatvora od jedne do deset godina. Sredstva iz stava 1. ovog člana oduzeće se.

Terorističko udruživanje (čl. 393a) postoji ako se dva ili više lica udruže na duže vreme radi krivičnih dela iz članova od 391. do 393. Krivičnog zakonika. Učinitac će se kazniti kaznom propisanom za delo za čije obavljanje je udruženje organizovano. Učinitac dela iz stava 1. ovog člana koji otkrivanjem udruženja ili na drugi način spreči izvršenje krivičnih dela iz stava 1. ovog člana, ili koji doprinese njegovom otkrivanju, kazniće se zatvorom do tri godine, a može se i osloboditi od kazne.

Propisivanjem krivičnih dela iz oblasti borbe protiv terorizma i propisivanjem kazni za njihovo izvršenje, preciznim definisanjem finansiranja terorizma, donošenjem zakonskih i podzakonskih akata koji uređuju oblast borbe protiv terorizma, preventivnim i represivnim merama, implementacijom međunarodnih standarda u nacionalno zakonodavstvo, razvijanjem saradnje i odgovornosti svih učesnika u borbi protiv pranja novca i finansiranja terorizma, unapređivanjem saradnje javnog i privatnog sektora u borbi protiv pranja novca i finansiranja terorizma, Srbija nastoji da se suprotstavi terorizmu i na svojoj teritoriji i obezbedi slobode, vladavinu prava i pravde.

Zaključak

Terorizam je globalni problem koji pretilo celoj Evropi, odnosno celom svetu. Teroristi nastoje sebe da predstavljaju kao borce za pravdu, a pri tome ne prežu u ostvarenju svojih idealističkih i ekstremističkih ciljeva, da ugroze i oduzmu ljudske živote i nanese izuzetno veliku materijalnu štetu. Da bi sebi obezbedili finansije, a zarad ostvarivanja svojih terorističkih akata, organizuju mrežu kriminalnih delatnosti, vršeći tom prilikom najteža krivična dela poput ubistava, trgovine ljudima, trgovine drogom itd. Tome se mora stati na put, jer zarad njihovih „ideala” stradaju nevini ljudi. Da bi im se stalo na put, cela Evropa mora biti ujedinjena u toj borbi.

Države u regionu koje su članice Unije, kao i one koje pretenduju da to postanu, donele su i donose čitav niz zakonskih i podzakonskih akata kako bi se na što bolji način suprotstavile terorizmu, u svoja nacionalna zakonodavstva inkorporiraju međunarodne standarde, pristupile su raznim Evropskim inicijativama, savezima, potpisale su i ratifikovale više konvencija itd.

Srbija daje aktivni doprinos evropskim integracijama u razvijanju regionalnih odnosa putem: Jadranske inicijative, Inicijative za saradnju u Jugoistočnoj Evropi (SECI), Pakta za stabilnost Jugoistočne Evrope – Procesu saradnje zemalja Jugoistočne Evrope (SEECF), Centralnoevropske inicijative (CEI) i Balkanske inicijative. Srbija je član u relevantnim međunarodnim organizacijama, a potpisala je i ratifikovala više evropskih konvencija.³⁷ Zakonski okvir Srbije za borbu protiv terorizma samo je delom u skladu s evropskim pravnim tekovinama i Srbija, iako je ratifikovala ključne međunarodne i instrumente Saveta Evrope, mora da uradi više na tom polju. Uprava za borbu protiv organizovanog kriminala Ministarstva unutrašnjih poslova je reorganizovana, u skladu sa Zakonom o organizaciji i nadležnosti državnih organa u suzbijanju organizovanog kriminala, u Službu za borbu protiv organizovanog kriminala. Evropska unija u svojim dokumentima navodi da su kapaciteti Srbije za borbu protiv

³⁷ Konvencija Ujedinjenih nacija o protivzakonitom prometu opojnih droga i psihotropnih supstanci (u daljem tekstu: Bečka konvencija), doneta 1988. godine (Službeni list SFRJ -Međunarodni ugovori, broj 14/90); Konvencija Saveta Evrope o pranju, traženju, zapleni i konfiskaciji prihoda stečenih kriminalom (u daljem tekstu: Strazburška konvencija), doneta 1990. godine (Službeni list SRJ -Međunarodni ugovori, broj 7/02 i Službeni list SCG – Međunarodni ugovori, broj 18/05); Konvencija Ujedinjenih nacija protiv transnacionalnog organizovanog kriminala sa dopunskim protokolima (u daljem tekstu: Palermo konvencija), doneta 2000. godine (Službeni list SRJ – Međunarodni ugovori, broj 6/01); Krivičnopravna konvencija Saveta Evrope o korupciji iz 1999. godine (Službeni list SRJ – Međunarodni ugovori, broj 2/02 i Službeni list SCG – Međunarodni ugovori, broj 18/05); Konvencija Ujedinjenih nacija protiv korupcije, doneta 2003. godine (Službeni list SCG – Međunarodni ugovori, broj 12/05); Konvencija Ujedinjenih nacija o sprečavanju finansiranja terorizma, doneta 2000. godine (Službeni list SRJ – Međunarodni ugovori, broj 7/02); Konvencija Saveta Evrope o pranju, traženju, zapleni i konfiskaciji prihoda stečenih kriminalom i o finansiranju terorizma (u daljem tekstu: Varšavska konvencija), doneta 2005. godine, potpisana je 16. maja 2005. godine.

terorizma, prema raspoloživim podacima, adekvatni pretnji koju terorizam predstavlja u Srbiji, a naša zemlja mora da nastavi da pažljivo prati situaciju i doprinosi međunarodnoj saradnji. Srbija planira novu strategiju i akcioni plan za primenu u borbi protiv terorizma, kao i novi zakon o zamrzavanju imovine stečene od terorizma. Otvaranje poglavlja 24 moglo bi se razmotriti čim Unija zaključi da su ispunjena merila koja podrazumevaju izradu akcionih planova u oblastima koja su obuhvaćena tim poglavljem, u konsultacijama s Evropskom komisijom, kao i uz učešće relevantnih zainteresovanih strana kako bi se obezbedila najveća moguća podrška njihovoj primeni. Sam akcioni plan za borbu protiv terorizma sadrži vremenski raspored, jasne ciljeve i rokove, nadležne institucije, kao i procenu troškova i finansijskih izdvajanja, s ciljem potpunog uslagašavanja sa zahtevima Unije u poglavlju 24.

Iz svega napred navedenog, može se zaključiti da je Republika Srbija već preduzela mere na ispunjavanju obaveza iz poglavlja 24, kao i da je dosta toga odradila, kako bi mogla da pristupi Uniji kao njen punopravni član.

Literatura

- Akcijski plan za prevenciju i suzbijanje terorizma, R. Hrvatska, Narodne novine, broj 136/12.
- Aleksić, Živojin; Škulić, Milan: Kriminalistika, Dosije, Beograd, 1997.g., str. 395.
- Arlacchi, Pino: Mafia Business, Verso Books, 1988, no. 181.
- Banović, Božidar, Specijalne istražne radnje i njihov doprinos otkrivanju i dokazivanju krivičnih dela i izvršilaca, Novo kazneno zakonodavstvo-dileme i problemi u teoriji i praksi, XVIII seminar prava, Budva, 7-9. jun 2006., priredio Dobrivoje Radovanović, str. 379.
- Barišić, Igor; Talijan, Miroslav; Beriša, Hatidža: Balkan – izazovi, rizici i pretnje, Vojna akademija, Univerzitet odbrane u Beogradu, str. 76, 83, http://www.odbrana.mod.gov.rs/odbrana-stari/vojni_casopisi/arhiva/VD_2014-leto/66-2014-2-06-Barisic.pdf. dostupno 8.8.2015.g.
- Bezbedna Evropa u boljem svetu – Evropska strategija bezbednosti, ISAC Fond, International and Security Affairs Centre, Centar za međunarodne i bezbednosne poslove, prevod Srđan Gligorijević, Beograd, 2006, str. 3.

- Bošković, Mićo: Neki teorijski praktični problemi novih metoda u suzbijanju organizovanog kriminaliteta, *Suzbijanje kriminaliteta – decenija posle smrti profesora Vodinelića*, priredio Branislav Simonović, Pravni fakultet Univerziteta u Kragujevcu, Institut za pravne i društvene nauke/Centar za krivično pravo, Policijska akademija, Viša škola unutrašnjih poslova, Kragujevac, 2004.g., str. 189.
- Bulatović, Aleksandra: Difuzija kriminala „belog okovratnika“ u tranzicionim okolnostima: osiguravajuća društva i organizovani kriminal; *Zbornik Instituta za kriminološka i sociološka istraživanja*, Beograd, godina XXVII/, broj 1-2 / 2008, str.185.
- Dickie, John: *Cosa Nostra*, Fischer Taschenbuch Vlg., 2007, no. 183.
- Fatić, Aleksandar: Osnovni aspekti borbe protiv organizovanog kriminala na Balkanu, Beograd, 2005., str. 82 i 87, <http://www.doiserbia.nb.rs/img/doi/0025-8555/2005/0025-85550502071F.pdf>, dostupno 08.08.2015.g.
- Korać, Srđan: Organizovani kriminal kao bezbednosna pretnja Evropskoj uniji, *Društveni aspekti organizovanog kriminala*, Institut za međunarodnu politiku i privredu, Beograd, 2011, str. 410-411, 413.
- Kreiranje politike i pregovori za pristupanje EU, *Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH*, uporedo engleski tekst i srpski prevod – Nebojša Lazarević, Beograd, 2013., str. 86-88.
- Krivični zakonik Republike Srbije, *Sl.glasnik RS*, br. 85/2005, 88/2005 – ispr., 107/2005 – ispr., 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013 i 108/2014).
- Lazarević, Ljubiša, *Krivično pravo Jugoslavije – posebni deo*, Savremena administracija, Beograd, 1995, str. 45.
- Lopandić, Duško; Janjević, Milutin, *Ugovor o Evropskoj uniji – od Rima do Mastrihta*, Međunarodna politika, Pravni fakultet, Fakultet političkih nauka, Institut ekonomskih nauka, Evropski pokret u Srbiji, Beograd, 1995, str. 193.
- Nacionalna strategija za prevenciju i suzbijanje terorizma R. Hrvatske, *Narodne novine*, broj 139/08.
- Nacionalna strategija za borbu protiv pranja novca i finansiranja terorizma R. Srbije (*Sl. glasnik RS*, br. 89/08).
- Matovski, Nikola: *Evropska konvencija o zaštiti prava čoveka i njen reformirani mehanizam*, Međunarodni naučni skup „Primena među-

- narodnog krivičnog prava u nacionalnim zakonodavstvima“, Tara od 18. do 22. maja 2005.g., Udruženje za međunarodno krivično pravo, Intermex, 2005.g., str. 51.
- Memedović, Nikola: Terorizam – vid ispoljavanja jučerašnje i savremene ljudske destruktivnosti, *Pravni život*, broj 9/2010, godina LIX, knjiga 539, Beograd, 2010.g., str. 95.
- Orlić, Dejan: Operacionalizacija bezbednosne politike Evropske unije, Institut društvenih nauka, Beograd, 2006, str. 416-421.
- Perić, Obrad: Konvencija Ujedinjenih nacija protiv nezakonitog prometa opojnih droga i psihotropnih supstanci i Jugoslovensko zakonodavstvo, Zbornik radova, Dosije, Beograd, 2007, str. 225.
- Petrović, Dragana; Bezbednost vazdušnog saobraćaja – meta terorizma, Neki teorijski praktični problemi novih metoda u suzbijanju organizovanog kriminaliteta, Suzbijanje kriminaliteta – decenija posle smrti profesora Vodinelića, priredio Branislav Simonović, Pravni fakultet Univerziteta u Kragujevcu, Institut za pravne i društvene nauke/Centar za krivično pravo, Policijska akademija, Viša škola unutrašnjih poslova, Kragujevac, 2004. g., str. 293.
- Simonović, Branislav: Istraživanja stavova pripadnika kriminalističke policije MUP-a Republike Srbije o strateškom pristupu suzbijanja kriminala, *Bezbednost*, Beograd, godina LIII, 1/2011, str. 8.
- Simeunović, Dragan: Socijalne dimenzije Homegrown („domaćeg“) terorizma, Društveni aspekti organizovanog kriminala, Institut za međunarodnu politiku i privredu, Beograd, 2011, str. 328-329.
- Stojanović, Zoran; Perić, Obrad: Krivično pravo-posebni deo, XI izdanje, Pravna knjiga, Beograd, 2006., str. 298.
- Strategija za prevenciju i suzbijanje terorizma, pranja novca i finansiranja terorizma, Nacionalna komisija za prevenciju i suzbijanje terorizma, pranja novca i finansiranje terorizma, Podgorica, 16/3/2015.
- Strategija Bosne i Hercegovine za prevenciju i borbu protiv terorizma, Sarajevo, 2010.
- Škulić, Milan: Organizovani kriminalitet, Dosije, Beograd, 2003, str. 27.
- Zakon o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorizma (Sl. glasnik RS, br. 20/2009, 72/2009 i 91/2010).

http://www.nbs.rs/internet/latinica/55/55_7/55_7_2/index.html,
dostupno 10.08.2015.

<https://www.mail-archive.com/stop-nsp@topica.com/msg02091.html>,
dostupno 10.08.2015.

<http://www.orbus.be/aktua/2007/aktua1645.htm>, dostupno 10.08.2015.

MA Jasmina SUBIĆ
Sanja JELISAVAC TROŠIĆ, PhD

THE FIGHT AGAINST TERRORISM AND FINANCING OF TERRORISM AS A PART OF THE NEGOTIATING CHAPTER 24

Abstract: Security of citizens in the Member States of the European Union depends on the way in which human rights are achieved, and the ways of justice and police work. In order for Republic of Serbia to join European Union it should fulfill obligations under chapters 23 and 24, which relate to judicial reform, fight against corruption and defending fundamental rights, as well as obligations on migration, human trafficking and the fight against organized crime, drugs and terrorism. Also it is important to achieve judicial and police cooperation in judicial and criminal matters. Chapters 23 and 24 are crucial for building effective rule of law. This paper will point out one segment of Chapter 24, and the fight against terrorism, what actions Serbia has ever undertaken in the fight against terrorism, as well as the manner in which the Republic of Serbia, the countries in the region and the European Union oppose this phenomenon. Establishing a legal framework, which will be harmonized with international standards, is a major precondition for combating terrorism, and by doing that we will enable the freedom, security and justice for all.

Key words: Chapter 24, organized crime, terrorism, Serbia, European Union, human rights.